

slike o rastlinskih boleznih; atlanti; zemljevidi; fizikalnične stenske table; predložki za risanje, naravoslovne tvarine i. t. d. Na drugi strani je bila stena poobešena (tapecirana) s samimi pedagoškimi časniki. Po mizah in po omarah ob sredi razstavnih prostorij je bilo brez števila ženskih (šolarskih) ročnih del; učnih pripomočkov pri odgoji za slepe in obilo njihovih izdelkov; tvarin zadevajočih otročje pervenčnice (Kindergärten); povekšanih cvetok, gob, sadja in anatomskih predmetov (Pappenmodelle im übergrossen Masstabe); dopersnih kipov slovečih nemških učenjakov in umetnikov; — podučnih in zabavnih knjig cele skladišnice; šolskih obrisov, telovadnic, gospodarskih poslopij, fužin, ladij; — majhnih kip (en miniature) vojakov, rokodelcev, žival, zverad i. t. d. Da ni bilo tudi brez zemeljskih obel, telurijev, fizikalnih aparatov, okamin, šolskih klopi z 1, 2, 3 in 4 sedeži, šolskih tabel, otročjih rokopisov, raznoverstnega šolskega orodja ter učnih priprav in sam Bog zna, kaj še vsega, menda mi ni treba posebej razlagati. Izvzemši nekoliko pomorskih orodij (nautische Instrumente) in nekaterih silno umetnih fizikalnih aparatov vendar ni bilo videti nič tacega, na kar bi že druge ne bil naletel; — sploh pa vendar rad priznavam, da kakor v novejših časih pri vseh omikanih narodih, tako se tudi v obširnej Nemčiji prizadevajo po vseh močeh, šolski poduk pospeševati s pomočjo nazora (Anschauung) tako, „da se“, kakor naš slovenski kmet dobro pravi: „vsaka reč lahko z roko pošlata“.

(Dalje prih.)

Pripravljalna pot v zemljepisje in zgodovino.

(Dalej.)

Zemlja je bila tedaj ozaljšana z zeli vsake baže, bilo je na nji žival različnih plemen, in bilo je tako po vseh krajih zemlje. A precej od začetka je bilo poveršje naše zemlje zelo različno v njega posameznih delih in sicer različno: 1. po podnebji; 2. po tem, kako se verstita na njem dan in noč; 3. po rodovitnosti tal; 4. po tem, kako so bile razdeljene zeli in 5. kako živali na njem (poveršji).

Po večem je to še tako, kakor je bilo od začetka, na zemlji ima vsak kraj še kaj posebnega, in ni je zemlje, da bi bila drugi enaka v vseh rečeh. Poglejmo tedaj, kako so dežele na zemlji različne:

1. V obnebji, t. j. kakšen je vzduh (zrak), kar se tiče mraza in toplote, vlažnosti in osušnosti, zdravja in nezdravja.

Obnebje pa poglavitno zavisi od tega, kako obsevajo solčni žarki našo zemljo, koliko solnce razgreva zrak in tla. Tako postanejo različni zemeljni pasovi, navadno jih štejemo petero: dva merzla, dva zmerno topla in le jednega toplega.

Oba merzla pasova sta tam, kjer solnčni žarki najbolj na pošev padajo na zemljo, kjer se zrak in zemlja najmanj razgreva. To je na naši zemlji tam, kjer ima zemeljna obla, kakor učenjaki pravijo, južni in severni tečaj, tedaj imamo severni merzli pas in južni merzli pas.

Za merzlima pasoma pridejo tisti kraji na zemlji, kjer solnčni žarki padajo veliko manj poševi, tedaj se zrak in zemlja bolje razgreva. Ker v teh pasih vse leto ni po vsem merzlo, niti po vsem toplo, imenujemo ju dvoje zmernih pasov, jeden se imenuje severno zmerni, drugi južno zmerni pas.

Kjer pa solnčni žarki vse leto navpik vpadajo, razgrevajo se najbolj zemlja in tla; tam tedaj nastane topli zemeljni pas. Ako se gre od obeh tečajev proti sredi zemeljne poveršnine, tako pride se v le-ta vroči zemeljni pas, kjer je vsa narava drugačna, kakor ob zmernih in merzlih pasovih.

A podnebje (klima) v kraju se ne ravna le po tem, v katerem zemeljnem pasu je, temveč tudi po tem, ali je dežela višja ali nižja proti nebu. Kjer se vzdigujejo visoke gore, tam so tudi visoke dežele, kjer je pa poveršje zemlje le nekaj metrov nad poveršnino morja, tam so nizke dežele. Tem više, čim merzleje je zrak, tedaj ima tudi visočejša zemlja navadno merzleje podnebje, kakor dežele nižje ležeče. Glej, iz Logatca v Vipavo lahko prideš v 4 urah, vendar kaka razlika v podnebju. Mesca svečana že v Vipavi mandelni cveto, ko se tastran Hrušice zemlja še ni zbudila iz zimskega spanja. — Kako razliko v obnebjih tudi nahajaš, ako greš iz Zgornje-savinske doline in prestopiš gorovje nad Vranskem. V Zgornje-savinski dolini vse nekako dahne po planinskem podnebju, a prekoračivši Črete stopiš nad Vranskem že v prijazne nograde. Pomni tedaj: dve poti ste, po katerih prideš na naši zemlji v merzlo podnebje, ako greš proti tečajema, ali pa če stopaš na visoke gore, in tako prideš v merzleji zrak.

Pa vendar ni vse pri legi, na podnebje vpliva veliko drugih stvari. Ako je zemlja razpostavljena merzlim vetrovom, ali če vetrovi imajo v sebi veliko vlažnih soparjev, je tudi podnebje drugačno, kakor tam, kjer vlečejo prijetni, topli vetrovi. Ako je dežela blizo morja ali velikih jezer, je podnebje navadno milejše, kakor tam, kjer na široko in daljeko ni vode. Če so v deželi veliki in zaraščeni gozdi, ali pa če so velike gole pustine in peščene puščave, kjer toplote ne hladi ne reka, ne drevo, tedaj se tudi po obeh deželah zrak in zemlja različno razgreva. *) To je po raznih delih na zemeljnem poveršju silno različno, tedaj je tudi skoraj povsod drugačno obnebje. Po nekaterih krajih na zemlji je silno toplo na pr. po večjem v Afriki, ki je najtoplejši del sveta, potem na mnogo krajih v Ameriki in Aziji, isto tako tudi v Avstraliji, tako da bi

(* cf. „Uč. Tov.“ I. 4. str. 51. „Žareča toplota.“

Evropejci veliko vročine imeli prestajati, ko bi tam živeli. Po drugih krajih na zemlji je pa prav merzlo na pr. v Laponiji, v Siberiji, v Grönlandiji, pa tudi v Ognjeni zemlji, posebno pa tam, kjer v severnem in južnem tečajnem morju plavajo ledene gore okoli obeh zemeljskih tečajev. Po drugih krajih je pa zmeruo, t. j. navadno ni prav merzlo, niti prav toplo, na pr. pri nas na Kranjskem in po večjem delu Evrope.

Po nekodi je zrak in so tla skoraj zmirom vlažna, drugodi pa skoraj zmirom suha. Vlažna so zrak in tla, kjer so velika močvirja, ali kjer večjidel v letu pada megla in dež, kakor na pr. po nekaterih krajih ob severnem morju in ob marsikaterih pomorskih krajih, dalej tam, kjer reke večkrat prestopajo bregove in dežele poplavijo. Suho je ozračje prav posebno po velikih peščenih puščavah, na pr. v afrikanski puščavi Sahara, v Arabiji in v Perziji, v puščavi Gobi v srednji Aziji in po drugih peščenih puščavah. Tudi način, po katerem namaka zrak zemljo, je različen po krajih na zemlji. V severno-merzlih krajih pokrivajo goste megle na široko in daljeko tla in je namakajo; po toplih pasovih je pa občasno deževje, t. j. vsako leto ob gotovem času močno deževje namaka žejna tla. Po naših zmernih krajih pa snega in dežja, megle in rose pada več ali manj v tem ali unem letnem času, sploh temu ni mere ne dobe take, da bi mogli natančno povedati.

Šolarska knjižnica.

VII.

40. **Močni baron Ravbar. Povest iz slovenske zgodovine. Spisal P. H. V Ljubljani 1869. Na prodaj in v založbi pri Janezu Giontiniju. 8° 17 str. Cena 6 kr.**

To majheno knjižico s podobo močnega Andreja Eberarda Ravbarja je spisal obče znani slovenski pisatelj Peter Hicinger. Knjižica je drobna in nema nobenih posebnosti in znamenitosti za našo malo slovensko mladino. Priporočali bi jo tedaj za bolj odraslo mladino in to tem bolj, ker je povest vzeta iz slovenske zgodovine. Cena 6 kr. je tako nizka, da si jo vsako šola lahko nabavi. Knjižica je uže drugič natisnena, in mi bi želeli pri kakem tretjem natisu lepšega papirja in lepših, manjših črk.

41. **Kmetica in grofinja Grizelda. Lep izgled poterpežljivosti in ponižnosti vsem ženam. V Ljubljani, 1867. Založil Janez Giontini. 12mo 28 str. Cena 10 kr.**

Uže naslov sam kaže, da ta knjižica ne spada v roke naše šolske mladine. A mi jo vendar omenjamo zató, ker jo nekateri kramarji tudi po semnjih razprodajejo, in pri tej priložnosti tudi učitelji radi kaj kupijo, a učiteljem je treba knjige poznati, ki je sprejemajo v šolarske knjiž-